

De wolf in Nederland: leven en laten leven

De terugkeer van de wolf in Nederland leidt tot ongekend emotionele debatten. Voor de een is dit het toonbeeld van voortuitgang in de natuur: eindelijk weer een toppredator op Nederlandse bodem. De ander is hem liever kwijt dan rijk.

Als dierenartsen kunnen wij ons niet onttrekken aan dit debat. Steeds frequenter worden we geconfronteerd met aanvallen op gehouden dieren. Vaak zijn het schapen, maar ook aanvallen op geiten en kalveren zijn in Nederland vastgesteld. Deze aanvallen raken niet alleen het dier maar zorgen ook voor gevoelens van angst, woede en frustratie bij dierhouders. Dierenartsen zijn dan in veel gevallen het eerste aanspreekpunt.

WIE IS WAAR VERANTWOORDELIJK VOOR?

In Nederland zijn de provincies verantwoordelijk voor het natuurbeleid in relatie tot wolven. Dit beleid wordt verder uitgewerkt in het Interprovinciaal Wolvenplan. Wettelijk gezien zijn dierhouders zelf verantwoordelijk voor het nemen van preventieve maatregelen om gehouden dieren te beschermen: "Een dier wordt, indien het niet in een gebouw wordt gehouden, bescherming geboden tegen slechte weersomstandigheden, gezondheidsrisico's en zo nodig roofdieren" (artikel 1.6 sub 3 Besluit houders van dieren). Aantoonbaar door wolven gedode dieren komen in aanmerking voor een schadevergoeding. Om dit te kunnen vaststellen, worden DNA-monsters genomen op de bijtplekken van de gedode dieren door een medewerker van BIJ12 (het vroegere Faunafonds). Deze DNA-monsters worden ook gebruikt om een onderscheid te maken tussen verschillende wolven. Zo zijn in de periode van 7 maart 2015 (de eerste bevestigde wolvenaanval) tot 31 januari 2022 28 verschillende wolven onderscheiden bij

184 incidenten (530 gedode schapen). Niet altijd lukt het een specifieke wolf te identificeren. In totaal zijn er in de hiervoor genoemde periode 284 incidenten met wolven vastgelegd in de rapportage van BIJ12 (met in totaal 830 gedode dieren).

HOE VERHOUDT HET AANTAL WOLFENAANVALLEN ZICH TOT AANVALLEN DOOR ANDERE PREDATOREN?

In 79 procent van de incidenten waarbij via DNA-onderzoek de verantwoordelijke predatorsoort aangewezen kon worden, is er sprake van predatie door een wolf (zie tabel 1 op de TvD-website). Gekeken naar het aantal gedode dieren per incident lijken deze incidenten bovendien beduidend dodelijker te zijn: het aantal gedode dieren per incident ligt 56 procent hoger in vergelijking met honden (2,8 versus 1,8).

MAAR HONDEN ZORGEN TOCH JUUST VOOR VEEL MEER SCHADE DAN WOLFEN?

Het komt op veel plaatsen steeds weer terug: honden en vossen zouden jaarlijks zorgen voor 4.000 tot 13.000 gedode en gewonde dieren (Volkskrant, 28 januari 2022; Jansman 2021). Dat zijn heel andere aantallen dan door BIJ12 worden gerapporteerd. Een reden kan zijn dat BIJ12 alleen in actie komt wanneer uit de anamnese voldoende aanwijzingen komen voor wolvenschade. De genoemde hoge aantallen door honden en vossen zijn afgeleid uit twee enquêtes die in 2012 (Van den Hove 2012) en 2016 (Vosmeer 2016) zijn uitgevoerd in de provincies Limburg en Drenthe. Daarbij zijn de resultaten uit de enquête geëxtrapoleerd naar heel Nederland.

Uit de hiervoor genoemde enquêtes kunnen we afleiden dat de verhouding tussen gewonde en gedode schapen bij een aanval door een hond of een vos ongeveer 50:50 is.

TEKST R.R. EVERTS (DIERGENEESKUNDIG CENTRUM ZUID-OOST DRENTHE), J.H. ROORDA (DIERENKLINIEK STAD & WESTERKWARTIER), J. VAN VELZEN (DIERENARTSENCENTRUM DE STELLINGWERVEN), M. VAN DER HEIJDEN (UNIVERSITAIRE LANDBOUWHUISDIERENPRAKTIJK), B. HIETBERG (DIERENARTSENPRAKTIJK HET DRENTSE HART), G. HEGEN (DE BOERENVEEARTS)

Dat betekent grofweg als de cijfers zouden kloppen, dat jaarlijks 2000 tot 6000 schapen gewond raken bij een honden- of vossenaanval. Op basis van de DNA-analyses van BIJ12 kunnen we aannemen dat per incident met een hond of een vos gemiddeld zo'n anderhalf dier gewond raakt. Dus zouden er door dergelijke aanvallen jaarlijks 1300 tot 4000 gewonde schapen zijn waar veterinaire hulp geïndiceerd is. Met 1030 landbouwhuisdierenartsen in Nederland (Bergevoet 2020) zou iedere landbouwhuisdierenarts in Nederland dus gemiddeld bij één tot vier incidenten per jaar geroepen moeten worden.

Binnen de vereniging Kernpraktijken Rundvee is begin februari 2022 een korte inventarisatie gehouden over het aantal incidenten met honden en vossen in het jaar 2021. Door 83 landbouwhuisdierenartsen uit de provincies Friesland, Groningen, Drenthe, Gelderland, Flevoland Utrecht en Noord-Brabant werden twaalf incidenten gemeld (0,14 per dierenarts).

RICHT IEDERE WOLF EVENVEEL SCHADE AAN?

Uit de cijfers van BIJ12 zijn nog enkele interessante conclusies te trekken. Zo zijn slechts 3 van de 28 geïdentificeerde wolven verantwoordelijk voor bijna 50 procent van de incidenten (90 van de 184). Dat lijkt geen toevalligheid. Uit recent onderzoek op basis van Nederlandse data tot en met 2019 blijkt het gedrag van wolven te voorspellen uit het gedrag van de roedel waarin deze wolven zijn opgegroeid. Er is een sterk significant verband tussen roedels die betrokken zijn bij het doden van schapen, en de kans dat jonge zwerfende wolven zelf ook (veelvuldig) schapen doden. De kans dat zwerfende wolven schade aanrichten wanneer ze afkomstig zijn uit een roedel die niet bekend is met aanvallen op schapen, is veel kleiner (Van Liere, 2021).

WAT KUNNEN WE HIERMEE ALS DIERENARTS?

Als dierenartsen hebben we een speciale verantwoordelijkheid voor gehouden dieren. Op basis van objectieve cijfers blijkt dat sinds de introductie van de wolf duidelijk meer schapen worden doodgebeten dan dat door honden of vossen gebeurt. Bovendien zijn incidenten door wolven dodelijker. Nu de wolf zijn plek heeft heroverd in Nederland, wordt het tijd na te denken op welke breed gedragen manier er sprake kan zijn van leven en laten leven. Daarbij hoort ook een discussie over de haalbaarheid en effectiviteit van de tot nu toe voorgestelde preventieve maatregelen en de impact daarvan op andere in het wild levende diersoorten. Ook dient er aandacht te zijn voor de indirecte schade die wij als dierenartsen waarnemen na een incident. Dit artikel poogt een eerste voorzet te geven om de discussie over al deze aspecten vanuit een feitelijke basis te kunnen voeren.

WAT MOET JE DOEN ALS JE GECONFRONTEERD WORDT MET WOLFEN SCHADE?

Meld (vermoedelijke) wolfenschade aan landbouwhuisdieren zo spoedig mogelijk (uiterlijk binnen 24 uur) bij BIJ12 op nummer (085) 486 22 22. BIJ12 is elke dag bereikbaar van 09.00 tot 17.00 uur. In het weekend wordt u via het keuzemenu doorgeschaald naar een BIJ12-consulent. Meer informatie is te vinden op www.bij12.nl.

Kijk voor de referenties en de tabel naar het volledige artikel op de TvD-website.